

Tatjana Lazorčáková / Divadlo jako politický fenomén druhé poloviny 20. století a jeho prostor (Lublaň 2009)

Mezinárodní sympozium o středoevropském experimentálním divadle a divadelním prostoru v druhé polovině 20. století se konalo 26.–27. listopadu 2009 ve slovinské Lublani, městě s výraznými znaky rakousko-uherské architektury v historických uličkách a velkorysou otevřeností moderních bulvárů s odvážnými stavbami. Šlo o jednu z mnoha akcí spojených s víceletým projektem TACE – Theatre Architecture in Central Europe / Divadelní architektura ve střední Evropě – podporovaným z programu Evropské unie Culture 2000 a organizovaným za Českou republiku Národním divadlem v Praze a Institutem umění-Divadelním ústavem (partnerskými institucemi jsou dále Slovinské divadelní muzeum, Maďarské divadelní muzeum a ústav, divadelní ústavy v Bratislavě a ve Varšavě). Sympozium se stalo završením a prezentací výzkumu odborníků z jednotlivých zemí, kteří mapovali nejen divadelní architekturu v prostoru střední Evropy a její netradiční využití, ale také divadlo druhé poloviny 20. století s příznačnými aktivitami

v nedivadelním, experimentálním, alternativním prostoru – tedy v nepravidelném prostoru (vymezení, pro něj Vladimír Just přesvědčivě argumentuje v *Divadelní revui* č. 4, 2009 – studie „Divadlo a rubato“).

Dvoudenní jednání v Lublani, kterého se z České republiky kromě přednášejících zúčastnili také zástupci Divadelního ústavu, předznamenala vernisáž výsledků workshopu Divadelní architektura – vize a možnosti, který probíhal od března 2009 a jehož cílem bylo navrhnout v konkrétním místě v Lublani „divadlo pro 21. století“. Z návrhů studentů osmi architektonických škol (z České republiky byly zastoupeny ateliéry a školy z Brna, Liberce a Prahy) bylo zřejmé, že budoucí architekti vnímali divadelní architekturu v kontextu historie města i v kontextu současných požadavků na divadelní variabilní prostor.

Jak ukázala většina konferenčních příspěvků, do centra zájmu se dostaly souvislosti společenského charakteru, které ve všech zastoupených zemích středoevropského prostoru formovaly divadlo jako politický fenomén. Překračování ideologických limitů v předchozích režimech bylo spojeno s revoltou proti oficiálně daným estetickým kritériím, s možností svobodného vyjádření názoru, s hledáním a experimentováním, s atmosférou spoluprotivání. Po počátečním sjednocujícím vymezení pojmů, kterého se ujal ředitel Slovinského divadelního muzea Ivo Svetina, seznámil Juliusz Tyszka (Poznaň) v přehledu s polským experimentálním divadlem v letech 1950–2000 a jeho příspěvek doplnila Joanna Ostrowska (Poznaň) přiblížením tvorby Jerzyho Gurawského, scénografa spolupracujícího s Grotowským. S historickým vývojem malých a studiových divadel na Slovensku, kde se experiment vázal spí-

še na oficiální scéně a netradiční postupy režisérů jako byl Lubomír Vajdička, Juraj Nvota, Roman Polák či Jozef Bednárík, seznámil Oleg Dlouhý (Bratislava), Anna Grusková (Bratislava) přidala podrobnou rekonstrukci „divadla u sousedů“, jednoho z mnoha způsobů protestu formou neoficiálního interního divadla v období totality. Ivo Svetina i Primož Jesenko (Lublaň) své příspěvky soustředili na alternativní a experimentální divadla Pekarna nebo Mladinsko gledališče, zatímco Tomaz Toporišič sledoval proměny scénického prostoru ve slovinském divadle od osmdesátých let v kontextu evropských impulzů. Experiment s prostorem v moravských studiových a alternativních scénách sedmdesátých a osmdesátých let (Divadlo na provázku, HaDivadlo nebo Bílé divadlo Ostrava) zachytila ve svém příspěvku Tatjana Lazorčáková (Olomouc), současný fenomén site specific prezentovali v kontextu českého divadla dokumentací aktuálních projektů Tomáš Žižka a Pavel Štorek (Praha). Na současnou situaci v Maďarsku se zaměřily i příspěvky Borbály Szalai, která zachytila proměny tanečního divadla, a Judit Czanádi, která velmi detailně a otevřeně mluvila nejen o vznikajících nezávislých sdruženích v Maďarsku, o multimediálních centrech a nejrůznějších prostorech včetně industriálních objektů využívaných pro divadelní, taneční a performanční projekty, ale také o problémech s financováním současného alternativního divadla, o systému vícezdrojové finanční podpory nezávislých aktivit – tedy problému, který je i u nás nanejvýš aktuální.

Pro účastníky sympozia byla připravena i dvě divadelní představení. V nedivadelním prostoru konferenčního sálu, s nápaditým využitím stabilních architektonických

prvků a dotvořením simultánní scény filmovou projekcí, odehrála Barbara Novakovič Charmsovou absurdní hru *Jelizaveta Bam*. Režisérka, scénografka a performerka v jedné osobě představila ambiciózní vizuální kompozici s principy laterny magiky. Hned dvojnásobným zážitkem se, pro mne osobně, stalo představení *Show Your Face*, v němž studenti z Lotyšska propojili zpěv, pohyb, dokonale přesnou animaci dětského oblečení v apelativním politickém divadle, které připomínalo velmi naléhavě totalitní minulost. Ale hlavně – hrálo se v industriálním prostoru Stará elektrárna, rekonstruovaném a vybaveném pro alternativní multimediální produkce, který odpovídá současným tendencím směřujícím k otevřenému divadlu.

Mezinárodní symposium *Experimental theatre and theatre in a non-traditional space in the second half of the 20th century*. Národní Slovinské divadelní muzeum, Lublaň 26.–27. listopadu 2009.